

PAPER DETAILS

TITLE: Karapara Aklama Araci Olarak Yeni Bir Mali Suç: Siber-Aklama

AUTHORS: Mustafa MIYNAT, Selim DURAMAZ

PAGES: 315-325

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/146128>

Karapara Aklama Aracı Olarak Yeni Bir Mali Suç: Siber-Aklama

Doç. Dr. Mustafa MİYNAT

Celal Bayar Üniversitesi, İİ.B.F., Maliye Bölümü, MANİSA

Araş. Gör. Selim DURAMAZ

Celal Bayar Üniversitesi, UBYO, Bankacılık ve Finans Bölümü, MANİSA

ÖZET

Günümüzde bankalar ve diğer finansal kuruluşlar, karaparanın aklanmasında aracı olarak kullanılan kurumların başında gelmektedir. Teknolojinin gelişmesi bu kurumlar açısından bazı risk unsurlarını da arttırmıştır. Bu risklerden bir tanesi de banka ve diğer kurumların, operasyonel işlemlerinin yoğunluğu arasında online suçlarla da sıkça karşılaşır hâle gelmesidir.

Bu çalışmanın amacı, bilişim teknolojilerinin kötüye kullanılması sonucu ortaya çıkan aklama suçuna karşı bankaların alması gereken önlemlerin belirlenmesidir. Ayrıca bu çalışmada siber suçlarla aklama suçunun bir araya gelmesinin etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karapara, Siber-aklama, Bankalar.

JEL Sınıflaması: G21, H87

New Financial Crime As A Black Money Laundering Tool: Cyber-Laundering

ABSTRACT

Today, banks and other financial institutions are one of at the most institutions which are using as an intermediary on black money laundering. Developments in technology have increased some risk factors for financial institutions too. One of these risks is online crime is becoming a more frequent encounters for banks and financial institutions while they are busy with operational processes.

The purpose of this study is to identify the points that banks have to prevent the crime of money laundering which results from the misuse of information technologies. Further it was tried to explore the effects of cyber crime and money laundering together.

Key Words: Black Money, Cyber-laundering, Banks.

JEL Classification: G21, H87

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte günümüzde teknolojik suç kavramı ortaya çıkmış, bazı yeni suç unsurları oluşmuştur. Bunlardan bir tanesi de günümüzde geleneksel suçlardan farklı olarak bilişim sektörlerinin kullanılmasıyla ortaya çıkan siber-aklama suçudur. İnternet ortamı ile sınır tanınmadan ve daha hızlı bir şekilde aklama işlemlerinin gerçekleştirilmesi, aklayıcıları bu suça daha da fazla yönlendirmiştir.

Küreselleşmeyle birlikte iletişim teknolojilerindeki artış aklama suçuna da global bir nitelik kazandırmıştır. Etkileri ülkeden ülkeye kolayca yayılabilen aklama suçu sonucu ortaya çıkan olumsuzluklardan ülkeler ve ekonomileri büyük zararlar görmektedir.

Karapara aklama yöntemi olarak günümüzde ortaya çıkan ve son dönemlerde sıkça karşılaşılan bilişim teknolojileri aracılığıyla aklama suçu ve etkilerini ele almayı amaçlayan çalışmada, öncelikle aklama suçunun tarihine, aşamalarına ve yöntemlerine kısaca değinilmektedir. Devamında ise aklama suçunun rakamsal boyutu ve bu suçla uluslararası anlamda mücadele için oluşturulan Mali Eylem Görev Grubu (Financial Action Task Force-FATF) ve önerileri irdelenmektedir. Tüm bunlar kapsamında da siber-aklama suçunun ne olduğu, günümüzdeki varlığı, bu suçla yönelik ne gibi önlemler alınması gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

I. KARAPARA AKLAMA SUÇU ve TARİHİ

İnsanlar arasında bir araştırma yapıldığında, aklama ile ilgili birçok insanın fikir sahibi olmadığı görülmektedir. Aklama, gasp-soygun gibi insanlara fiziki saldırı sonucu ortaya çıkan bir suç değildir. Biraz da bu nedenle, insanlar bu suçla ilgili yeteri kadar bilgiye sahip değildir. Diğer suçlarda olduğu gibi, insanların o suç ile ilgili fikir sahibi olmadığı suçlarla da devlet mücadele eder. Dolayısıyla da bu durum aklamayı görünmez bir suç haline getirerek suçun ortaya çıkarılmasını zorlaştırıyor (International Money Laundering Information Bureau, 2012).

Karaparanın aklanması eylemi; suç işlenmesi neticesinde elde edilen menfaatlerin ve maddi değerlerin illegal kaynaklarını ve elde ediliş şekillerini gizlemek ve yasal yolla elde kazanıldıkları izlenimini vermek amacıyla çeşitli yöntemler kullanılarak finansal sistemin içine dâhil edilmesi olarak tanımlanabilir (Gökbunar, 2010:118). Bu gibi işlemlerin nedeni; devletin el koyma, müsadere, vergilendirme veya servete dönük cezalar yolu ile haksız edinilen kazançlar için tedbir alma imkânlarından kaçınma arzusudur (Hypo Invest Bank AG, 2007:25). Yani burada yapılmaya çalışılan asıl eylem parayı yasal sistemde mümkün olduğunca çok hareket ettirerek kanun uygulayıcı birimlerin paranın izini bulmalarını engellemektir.

Uyuşturucu kaçakçılığı, organize suçlar, terör, silah kaçakçılığı, çocuk kaçırma ve çeşitli finansal suçlara karışmış kişiler genellikle bu gibi yasadışı kaynakların gelirlerini gizleme çabasıdadır. Böylelikle elde ettikleri gelirleri, yasal kaynaklardan elde ettiğini göstermeye çalışarak kendilerini suçun içine dâhil etmeden kişi ve kuruluşlarca kaynakların kolayca kullanılabilinmesini amaçlarlar (Murphy, 2000:695).

Para aklama terimi deyiminin ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’(ABD) nde çamaşırhane sahibi olan bir mafyadan ortaya çıktığı bilinmektedir. Mafya üyesi olan gangsterler, gasp, fuhuş, kumar, içki yoluyla büyük miktarlarda nakit elde etmekteydi. Dolayısıyla bu yasadışı yollardan elde edilen gelirler için yasal bir kaynak gösterme ihtiyacı doğmuştur (Steel, 2012a).

Aklayıcıların, yasal kaynak göstermek için yapmaları gerekenlerden biri legal bir şirketi satın almaları ve elde ettikleri yasa dışı kazançları, yasal görünümlü şirketlerinden elde ettiği kazançlarla karıştırmaları etmeleridir. Çamaşırhaneler, aklama için biçilmiş kaftan olup, sürekli nakit paranın döndüğü bir iş idi. Önceleri kuşku uyandırmayan bu durum Al Capone gibi çamaşırhaneleri

satın alanlara aklama açısından avantaj getiriyordu. Al Capone, 1931'de vergi kaçakçılığından dava edilip, mahkum edilmiştir. Tutukluluğunun nedeni vergi kaçakçılığı ile beraber elde ettiği yasadışı gelirleri olmuştur. Tutukluluğunun ana nedeni vergi kaçakçılığı gibi gözükse de tutukluluğunun arkasındaki ana neden aklama suçu olmuştur (Steel, 2012a). Dolayısıyla karapara ve karapara aklama hem terimsel anlamda, hem de bir suç olarak Al Capone'un çamaşırhanelerde işlediği suçlardan günümüzde kadar ulaşan bir kavram olduğu ifade edilebilir.

Bu gibi yer altı suç yapılanmalarının amaçları farklı olsa da kullandıkları araçlar birbirinin aynısıdır. Nihai amaç insan kaçakçılığı, uyuşturucu, dolandırıcılık gibi suçları işleyerek gelir temin edebilmektir (Gunaratna, 2006:67 aktaran Gökbnar vd, 2010:66).

II. KARAPARA AKLAMANIN AŞAMALARI ve YÖNTEMLERİ

FATF, aklamayı 3 aşamalı bir süreç olarak tanımlamıştır. Kaynakların finansal sisteme yerleştirme aşaması (Placement), kaynakların orijinini gizleyerek ayırıştırma aşaması (Layendering), kaynakların legal ekonomi içine entegre edilerek bütünleştirme aşaması (Integration) (Levi, 2002:183).

Bu aşamalar kirli bir çamaşırın makinede yıkanmasına benzetilerek açıklanmaya çalışılırsa, ilk aşama çamaşırın makineye atılması-Yerleştirme aşaması, ikinci aşama çamaşırın makinede yıkanması- Ayırıştırma aşaması ve en son aşamada ise çamaşırın temizlenmiş halde makineden çıkarılmasıdır-Bütünleştirme aşamasıdır.

(i) *Yerleştirme Aşaması*: Bu aşama, aklama sürecinin başlangıcının ilk aşamasıdır. Karapara aklama; genellikle yasadışı kaynaklardan elde edilen büyük meblağlı paraların yoğun olduğu bir iştir. Bu aşamada para yurtdışına kaçırılır veya finansal sistemin içine yerleştirilir. Burada aklayıcıların amacı aklanan parayı elde edildiği yerden uzaklaştırarak yetkililerin denetiminden kaçırmak ve parayı nakit formundan uzaklaştırarak seyahat çeki posta havalesi gibi formlara dönüştürmektir (Steel, 2012b).

(ii) *Ayırıştırma Aşaması*: Aklama sürecinin ikinci aşaması ayırıştırma aşamasıdır. Burada gelirlerin yasadışı kaynağından karmaşık birtakım işlemlerle ayrılması ve denetim birimlerinden saklanması söz konusudur. Bu aşamada para bir hesaptan diğerine, bir bankadan başka bir bankaya veya bir ülkeden başka bir ülkeye şeklindeki kombinasyonlarla transfer edilir. Aklayıcılar bu işlemler için genellikle bilgiye erişme zorluğu ve işlemi yapanın gizlenmesi nedeniyle off-shore merkezleri kullanırlar (Schroeder, 2001:2).

(iii) *Bütünleştirme Aşaması*: Bu aşamada aklanan para normal bir finansal veya ticari bir işlemde elde edilmiş izlenimi verilerek illegal kaynağından uzaklaştırılır. Bütünleştirme aşamasının yaygın yöntemlerinden biri sahte faturalar düzenlenerek bir malın bir ülkedeki firmadan diğeri bir ülkedeki firmaya satılmasıdır (Schroeder, 2001:3).

Karapara aklama yöntemleri açısından ise belirli bir sayı vermek mümkün değildir. Aklama yöntemleri bir ülkeden diğerine ve finansal sistemlerde kullanılan araçların çeşitliliğine bağlı olarak değiştirilebilmektedir. Bu anlamda günümüzde en çok kullanılan ve mücadele eden birimlerin en çok karşılaştığı

aklama yöntemleri şu şekilde belirtilebilir: Fonların fiziken yurtdışına kaçırılması, off-shore merkezleri, hayali şirketler, kumarhane ve gazinolar, alternatif havale sistemleri (Çelik vd., 2000:83-84).

III. DÜNYADA KARAPARA AKLAMANIN BOYUTU

Karapara aklama önemli bir suç olup, toplumu hem ekonomik hem de sosyal anlamda istikrarsızlaştırmaktadır. Karapara aklayıcılar sürekli ve başarılı bir şekilde suç gelirlerini aklama hedeflerine yönelik olarak, finansal sistemin sağlamlığına ve devlet yapısına zarar vererek ekonomik sistemi suç gelirlerini aklamada kendilerine araç edinirler. Hatta rüşvet yoluyla legal yapıları manipüle ederek, kendi çıkarlarına hizmet etmeleri için kuralları esnetme yoluna gitmektedirler. Bu nedenle zayıf politik ve ekonomik toplumlar güçlü ülkelere göre, manipülasyonlar için daha uygundur (Muller, 2007:135).

21'inci yüzyılda ya da daha önceki dönemlerde finansal merkezlerden ne kadar para geçtiğini ve aklanan paranın ne kadar olduğunu söylemek imkân dâhilinde değildir. Dolayısıyla dünyada aklanan karapara miktarı ile ilgili rakamlar sadece tahminlere dayanmaktadır. FATF'ın 1996 tahminlerine göre 590 milyar-1,5 trilyon dolar arasında rakam aklanmaktadır. Bu rakam da dünya ekonomik çıktısının yüzde 2'si ile yüzde 5'i arasında bir rakama denk gelmektedir. Ancak belirtildiği gibi bunlar sadece tahmine dayalı rakamlardır. Tüm bunlarla birlikte aklamanın finansal sistem için büyük bir sorun teşkil ettiği açıktır (Morris, 2001:16).

Yine 1998 Haziran'da US. Department States, aklamanın yapısının gizli olmasından dolayı, uluslararası piyasalarda dolaşmakta olan aklanan paranın miktarının toplam miktarını tahmin etmenin zor olduğunu beyan etmiştir. Karapara konusunda tahmin için yürütülen analitik tekniklerin çoğu yeterli olmadığını belirterek, kesin olmamakla beraber tahmini aklanan rakamın, dünya çapında 300-500 milyar dolar arasında olduğunu açıklamıştır (Murphy, 2000:695).

Federal yetkililer ise dünyada her yıl 300 milyar dolar karaparanın aklandığını tahmin etmektedir. Yine bu rakamın 40-80 milyar dolarının ABD'deki uyuşturucu gelirlerinden meydana geldiğini belirterek tüm bu ve diğer tahminlerin, tecrübeler, matematiksel değerler ve önsezilerin bir karışımı olarak ortaya atılan değerlerden meydana gelmiş olduğunu, aklanan karaparanın ne kadar olduğu gerçek anlamda bilinemediğini belirtmişlerdir (U.S. Congress, Office of Technology Assessment, 1995:2-3).

Günümüze doğru gelindiğinde ise Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi (United Nations Office on Drug and Crime UNODC)'nin Ekim 2011'deki raporunda yer alan bilgilere göre, tahminlerdeki farklılıklar olmasına rağmen dünyadaki toplam suç gelirinin 2009'da 2,1 trilyon dolara dolaylarında olduğu ve bunun da dünyadaki toplam üretimin yüzde 3,6'sına yakın olduğu açıklanmıştır. Bu tutardan aklanan paranın da 1,6 trilyon dolar olduğu, bunun da dünyadaki toplam üretimin yüzde 2,7'sine denk geldiği belirtilerek, geniş bir görüş birliği ile dünyada aklanan toplam tutarın dünyadaki toplam

üretimin yüzde 2 ile yüzde 5'i arasında değiştiği ifade edilmektedir (UNODC, 2011:9).

IV. KARAPARA İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI BİR GÜÇ: FATF

Zayıf finansal düzenleyici sistemler, yürütme gücündeki eksiklikler, yolsuzluk gibi temel faktörler ile uluslararası uyuşturucu trafiği ve diğer kriminal organizasyonlar aklayıcılar için yasadışı gelirlerin aklanmasını daha da cazip hale getirmektedir. Yine bu olumsuz faktörler, dışlanan ülkeler (off shore ülkeleri gibi) ve faaliyetlerini finanse eden terörist grupların, uluslararası yaptırımlardan kaçmasına, teknolojileri ve eklerini elde ederek büyük bir yıkım yapmalarını sağlamaktadır (Murphy, 2000:695).

Parayı aklamamanın en ideâl yolu parayı finansal sistem içerisine yönleltmektir. Dünya çapındaki farklılıklar ve teknoloji, paranın farklı hesaplar ve farklı ülkeler arasında dolaşımını kolaylaştırmış, paranın ilk kaynağını tespit etmeyi zor hale getirmiştir (Gill ve Taylor, 2004:582). Ekonomik ve finansal anlamdaki küreselleşme de, aklamayı daha da kolay hale getirmiştir. Dünya çapında dönen yüksek meblağlardaki legal paranın arasında kirli para daha da az göze çarparaktır. Yine finansal şirketlerin küreselleşmesi sonucunda düzenlemenin yoğun olduğu bir sistemden, yasal düzenlemenin daha az olduğu bir sisteme kolayca aktarılabilir (Morris, 2001:16). Sistem içerisindeki tüm bu farklılık ve eksiklikler bu alanda ortak bir uluslararası otoritenin varlığını gerektirmiştir.

1980'lerin başlarında ülkeler, uluslararası arenada karapara ile mücadele için yavaş yavaş önlemler geliştirmeye başlamışlardır. Tüm bunların çerçevesinde, G7 ülkeleri 1987 zirvesinde, aklamamanın büyük tehdidinin farkında olarak, karapara aklayan organizasyonların ve bireylerin finansal sistemi gittikçe artan bir şekilde kötüye kullanmasıyla mücadele etmek için uluslararası bir eylem planına ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Bu nedenle FATF kurumu, uluslararası bir kuruluş sıfatıyla aklamayıyla mücadelede dünya çapında standartları oluşturmak amacıyla faaliyete geçirilmiştir (Muller, 2007:135).

Uluslararası düzeyde OECD de, FATF'ın kurulmasına öncülük etmiş ve bu kurumun karaparanın aklanması ile mücadeleye karşı önlemlerin alınmasında faâl olmasını sağlamıştır. FATF organizasyonu sadece aklama tehdidine karşı önleyici tedbirleri almakta değil, aynı zamanda sürekli bir şekilde ülkelerin yasalarındaki düzenlemelerini nasıl yapacaklarına yönelik somut önerileri de geliştirmektedir. Bu durum, bazı uluslararası kurum ve kuruluşların harekete geçirilmesi amacıyla olmuş; bazı ülkeler de bu durumdan esinlenip bu suça yönelik özel yasalar çıkarmışlardır (Okogbule, 2007:156).

FATF, Nisan 1990'da ulusal yasal sistemleri geliştirmek ve finansal sektördeki rolünü arttırmak, aklamayıyla mücadeleye karşı işbirliğini kuvvetlendirmek amacıyla ülkelere yönelik 40 adet öneri yayınlamıştır. Bu öneriler 1996 ve 2003'te aklama teknikleri ve trenlerindeki değişiklikleri yansıtmak amacıyla güncellenmiştir. Özellikle 2003'te güncellenen öneriler

öncekilere göre daha da detaylı olmuş, müşterinin tanınması, şüpheli işlemlerin tespiti gibi bazı önlemler daha da yoğunlaştırılmıştır (UNODC, 2012).

FATF tarafından aklama ile mücadele kapsamında 40 öneri oluşturulurken sadece aklama fiilinin suç haline getirilmesini yeterli görmemiş, bunun yanında, ilave olarak birçok önleyici tedbirin de uygulanması gerekliliğini ortaya koymuştur. FATF'ın 40 önerisi üç temel noktada yoğunlaşmıştır (Aykın, 2007:36):

- Ülkelerin yasal sistemlerinin karapara aklama ile mücadele alanında daha güçlü hâle gelmesi,
- Mali sistemin aklama ile mücadele konusundaki daha etkin olması,
- Uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve aynı zamanda güçlendirilmesi.

Geçen yıllarda bankacılık sektörü ve diğer finansal kurumlar açısından karaparanın aklanmasının önüne geçilmesi ve kontrolünde önemli gelişmeler kaydedilse de terörün finansmanı amacıyla yasadışı yollardan elde edilen kâr ve fonların aklanmasının önlenmesinde yetersiz kalmıştır (Office of the Comptroller of the Currency, 2002:2). Amerika'da meydana gelen 11 Eylül 2001 olayları öncesinde terörizmin finansmanı konusu ve detayları FATF'ın gündeminde bulunmazken (Johnson ve Holub, 2003:251), 11 Eylül terör saldırısının ardından misyonu sadece aklama ile mücadeleye yönelik önlemler geliştirmek şeklinde kurum, terörün finansmanı ile mücadeleyi de kapsayacak şekilde görev alanını genişletmiştir. FATF Genel Kurulu, Ekim 2001'de olağanüstü toplanarak; aklamanın önlenmesine ilişkin önlemler öngören 40 önerisine, tüm ülkelerin kabul edip uygulamalarını istediği terörün finansmanı ile mücadeleye yönelik 8 özel önerisini ilave etmiştir. Daha sonra 22 Ekim 2004 tarihli Genel Kurulu'nda ise dokuzuncu özel öneriyi kabul etmiştir (Oral ve Koç, 2010:204).

FATF'ın başarısı küçümsenecek düzeyde kalmamış, günümüzde FATF önerileri tüm ülkeler tarafından kabul edilmektedir. FATF'ın politika sistemi, ülkelere aklama suçunu kökünden halletme yolunda süreklilik ve kalıcılık sağlamaktadır (Gill ve Taylor, 2004:584).

V. YENİ BİR AKLAMA METODU: SİBER-AKLAMA

Siber suç, bilişim teknolojilerinin gelişmesi ile ortaya çıkan veya bilişim teknolojilerinin kullanılması ile işlenen suçları ifade eden bir kavramdır. Siber suçun karapara aklama ile ilişkisine bakıldığında, bu suç aklama ile iki açıdan birbiriyle ilişkilidir. Birincisi, siber suçlar, bazı diğer nedenlerin bulunmasına rağmen genel olarak ekonomik sonucu nedeniyle işlenen suçlardır. Dolayısıyla siber suçların önemli bir kısmı aklama suçunun öncül suçu niteliğindedir. Bir diğer neden ise, siber âlemin aklama suçunun işlenmesi için müşterinin tanınmasını zorlaştıran, finans kesiminin şüphesini çekmeden işlem yapmayı sağlayan önemli imkânlar sunmasıdır (Aykın, 2012).

İnternet bankacılığı finansal kurumları yeni risklerle yüz yüze getirmiş, dolandırıcılık ve aklamada yeni teknikleri de beraberinde sunmuştur. Zira internet

kullanımının artması sonucu düzenleme altına alınamayan bazı durumların varlığı söz konusu olmuştur (Office of National Drug and Money Laundering Control Policy, 2002:15).

Günümüzde internet aracılığıyla modern yöntemler ile global ödeme ağları kullanılabilir. Dolayısıyla elektronik fon transferi gibi yeni ödeme araçları da global bir sonuç olarak günümüzde kendisine yer edinmiştir. Bu gibi yeni ödeme araçları geleneksel işlemlerden farklı olarak olumsuz anlamda yeni metotları da beraberinde sürece dâhil etmiştir. Dolayısıyla teknoloji ve internet aracılığıyla para aklama ve terörizmin finansmanı gibi suçlarda bu sistemleri kullanan karapara aklayıcılar, yüksek miktarda işlem yapabilmekte ayrıca da yine hızlı bir şekilde de para miktarlarını istedikleri şekilde ayarlayabilmektedir (Kobor, 2007:14).

FATF'ın 2000-2001 raporundan önceki raporunda online bankacılık konusunda her biri ulusal uzman delegasyonlardan oluşan çoğu uzman, internetin aklama yönünden güvenlik açığı olduğu yönünde ciddi endişeleri olduğunu belirtmişlerdir. İnternet aracılığıyla aklama ile ilgili çoğu zaman somut göstergeler bulunamadığından, tamamen pratik çözümler de geliştirilememiştir. Bu nedenle FATF, 12.raporunda online bankacılık konusunu ve internet üzerinden kumar oynamayı içeren konular dâhil web tabanlı aklamanın büyümesini ele almıştır (FATF, 2001:2).

Elektronik kaynaklı transferler ile kişi ve kurumlar, elektronik bankacılığı kullanarak veya genellikle faks ya da farklı yöntemlerle (daha önceki zamanlarda) bankalardaki hesaplarını izleyebili, işlemlerini gerçekleştirebilmektedir. Aklama suçunu işleyenler bu hesaplara ve hesaplardan yapılan transferler ile aklama suçunu işler ve bu durum aklama sürecinin tüm aşamalarında devam eder. Ancak bu transferler özellikle ayırıştırma aşamasında sıkça kullanılır. Kaynaklar fonun kaynağını daha da karmaşık hale getirmek için farklı bankalara, farklı emirlerle transfer edilebilmektedir. Ya da büyük miktardaki bir meblağın çok sayıda kişiye dağıtılıp işlemlerin gerçekleştirilmesi (şirinler yöntemi) yoluyla farklı hesaplara dağıtılmaktadır. Bu yöntem de genellikle off-shore merkezlerde uygulanmaktadır (Reuter ve Truman, 2004:30). Zira, 1979'da off shore merkezi sadece 75 civarında olmasına karşın, 2005'te bu rakamın 3000'den fazla olması (Fabre, 2005:1) karapara miktarının gün geçtikçe arttığının göstergesidir.

Bankaların ve diğer finansal kurumların sunduğu birer hizmet olarak internet ödeme sistemleri ile birçok işlem gerçekleştirilebilir. En basit anlamda internet aracılığıyla hesabınızı kontrol edebilir ve bankadan bağımsız olarak işlemlerinizi gerçekleştirebilirsiniz. İnternet Ödeme Sistemleri 3 bölüme ayrılır (FATF, 2010:16-17):

- Online bankacılık: Bankalar, müşterilerine geleneksel bankacılık hizmetlerinden oluşan ürünleri online olarak sunar.
- Ön ödemeli internet ödeme hizmeti: Bu hizmet kapsamında firmalar, müşterilerine sanal, ön ödemeli hesap gibi işlemlerle internet üzerinden alışveriş yapabilmelerini sağlar.

- Dijital nakit değerler: Müşteriler, dijital ortamdaki nakit değeri satın alabilir, aynı elindeki gibi başka bir nakit değerle takas edebilir veya gerçek nakdi değerle değiştirebilir.

2000’li yılların başında online bankacılık hizmetleri ve diğer internet hizmetlerini sunan finans kurumlarının sayısı da artmaya devam etmiştir. Neredeyse tüm FATF üyeleri internet üzerinden finansal hizmetleri ulaşılabilir kılmıştır; hizmetlerin sayısı da kamuoyunca elektronik ödeme sistemlerinin kabulü ve kullanımı ile birlikte gün geçtikçe artmaktadır. Ancak bu durum bir ülkeden diğerine farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, Çin’de ve Hong Kong’ta bankalar internet bankacılığı hizmetini sunmasına rağmen halk, nakit ödemeler sistemine standart olarak devam etmekte, finansal kurumlarla doğrudan bağlantı kurarak veya automatic teller machines (ATM)’ler ile işlemlerini gerçekleştirmektedir. Diğer yandan Finlandiya’ya bakıldığında ise nüfusun neredeyse yarısı interneti kullanmakta ve ödeme emirleri bankalara elektronik olarak (% 85 oranında) iletilmektedir (FATF, 2001:2).

ABD’de sayıları 15-20 civarında olan ve “para merkezi”, “dünya çapında banka” olarak adlandırılan bazı bankalar global olarak yönetilmektedir. Uluslararası ağ transferlerinin çoğu ya ABD çıkışlı ya da ABD’ye transfer şeklindedir. Uluslararası çalışan bu bankaların transferleri, transfer emirlerinin New York’taki bulunan CHIPS’e (Uluslararası ödeme takas sistemi olup, ABD’deki para merkezi birliği olan New York merkezinden yönetilir.) ulaşmasıyla gerçekleşir. Citibank, Chase Manhattan Bank, Chemical Bank, Bank of New York, Marine Midland, Bankers Trust, Chemical Bank, Morgan Guaranty Trust, US. Trust Company CHIPS’e üye bankalardır. Bu bankaların hacimlerine bakıldığında sadece Citibank’ta ortalama bir iş gününde 80 bin işlem (yaklaşık 500 milyar dolarlık) ağ üzerinden gerçekleşir. Yine Chase Manhattan’ın ağ transfer işlemleri yaklaşık 65 bin işlem ve 400 milyar dolar civarındadır. Transferleri gerçekleştiren göndericilerin çoğu diğer bankalar ya da finansal nitelikli olmayan kuruluşlardır. Göndericilerin pek azı gerçek kişilerden oluşmaktadır (U.S. Congress, Office of Technology Assessment, 1995:23).

Dolayısıyla ağ üzerinden transferlerde en azından temel 4 unsur teknolojik olarak analiz edilmelidir. Bunlar (U.S. Congress, Office of Technology Assessment, 1995:51-52):

- Aklamanın önüne geçilmesinde bir adım daha ileri gidilebilmesi için ağ transferleri dikkatlice izlenmeli ve taranmalı,
- Yeni aklama profilleri belirlemek için, yapılan izlemeler ve taramalar boyunca bu ağ transferleri hakkında bilgi taraması ve araştırma yapılmalı,
- Aklama faaliyetinin çeşitlerini hızlı ve sağlam bir şekilde yaymak için bilgilerin finansal kurumlar ve diğer kurumlar arası paylaşımı sağlanmalı,
- Analiz edilebilen ve gözlemlenebilen veriler oluşturularak bu aklamaya yönelik datalar güncellenmelidir.

Yine bu önlemlerle paralellik göstermekle birlikte, FATF, siber-aklama suçu ile mücadele için birkaç önlemin birlikte alması gerektiğini belirtir. Bunlar (Schepp, 2001):

- İnternet hizmet sağlayıcılarının, abone bilgilerini doğru olarak tutmaları gerekir.
- Bağlantı dosyaları ve telefon numaraları erişilebilir olmalıdır.
- Verilen bilgilerin uluslar arası geçerliliği olmalıdır.

Tüm bu uygulamaların yanında, internet bankacılığı için finansal kurum, müşterinin bilgilerini doğrulamak ve bunun saptanması için de bazı prosedürler uygulamalıdır. Müşterinin kimliği ve adresini teyit için yeterli bilgilere sahip olunması gerekmektedir. Bu bilgilerin doğruluğu gerçek müşteriler için olduğu kadar, internet müşterileri için de aynı destekleyici belgeler ile teyit edilmelidir. Yine finansal kurumlar, düzenli olarak, internette açılan hesapları izlemelidir. Genel işlemler harici işlemler (legal olmayan) varsa ve bu durumdan şüphe duyuluyorsa bu işlemler araştırılmalıdır (ONDCP, 2002:15).

İnternet aracılığıyla aklamanın gerçekleştirilmesinde genellikle bankalardaki hesapların da burada konu olması, suçluların bankaları suçlarına alet etmesi, bazı durumlarda bankaların bu suçlarla bağlantılıymış gibi görünmesine neden olmaktadır. İnsanların gözünde ise bu durum bankaların bu tür müşterilerle ilişkilerini kesmeye niyetinin olmadığı ve engel olmaya da uğraşmadıkları şeklindedir. Diğer bir görüş de bankaların mevzuatları gerçekte katı olduğu ama bu tür olaylarda bankaların inisiyatif kullandığı ve katı kurallarını gevşettiği yönündedir (Bauer and Peter, 2003:69).

SONUÇ

Uluslararası anlamda ödeme işlemlerinde ortaya çıkan yeni teknolojiler karapara aklama suçunu daha da arttıran bir unsur olmuştur. Bilişim teknolojileri aracılığıyla aklanan para, diğer aklama suçlarına göre online olarak gerçekleşmesinden dolayı hem hızlı hem de büyük meblağlarda hareket ettirilebilmektedir. Dolayısıyla diğer aklama yöntemlerinde olduğu gibi siber-aklama suçu ile de uluslararası mücadelenin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Siber-aklama ile mücadele eden ve bu konuda raporlar yayınlayan FATF'ın çalışmaları ülkelerce desteklenmeli ve uygulamaya geçirilmelidir.

Uluslararası mücadele ile birlikte ülkeler de yasalarını bu suça yönelik olarak geliştirmelidir. Her ülke yasasını teknolojik suçlarla uyumlu hale getirerek gerekli yaptırımları uygulamalıdır.

Bankalar, günlük işlem sayısı ve işlem tutarı olarak yoğun bir tempoda faaliyet göstermektedirler. Tüm bu işlerin arasında online suçlarla en çok karşılaşan kurumlar da yine bankalardır. Dolayısıyla daha çok bankalar aracılığıyla aklama yöntemi olarak ortaya çıkan siber-aklama ile mücadelede bankaların da üzerlerine düşen sorumluluklar söz konusudur. Bankaların sistemlerini hızlı ve güvenilir bir şekilde şekillendirmeleri, bilgi işlem programlarını ve mevzuatlarını bu suçun önlenmesine yönelik düzenlemeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AYKIN, Hasan (2007), “Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Sayı: 25, 33-40.
- AYKIN, Hasan (2012); “Siber Suçlar ve Karapara Aklama Semineri”, http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/Siber_suc_ve_money_laundering_aci_s_konusmasi.doc, (20/06/2012).
- BAUER, Hans Peter, PETER, Martin (2003), “Global Standards For Money Laundering Prevention”, *Journal of Financial Crime*, Vol: 10, No: 1, 69-72.
- ÇELİK, Kuntay, S. Işıl Koçağra, Kadir Güler (2000), *Karapara Aklama*, MASAK Yayın No:1, Ankara.
- FABRE, Guilhem (2005), “Prospering on Crime: Money Laundering and Financial Crisis”, *Lund University Centre for East and South-East Asian Studies Working Paper*, No: 9, Sweden.
- FATF (2010), *Money Laundering Using New Payment Methods*, FATF Report, Ekim.
- FATF (2001), *Report on Money Laundering Typologies 2000-2001*, Şubat 2001, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/29/36/34038090.pdf>, (15/02/2012).
- GILL, Martin, TAYLOR, Geoff (2004), “Preventing Money Laundering or Obstructing Business?”, *British Journal of Criminology*, (2004), 44, 4 Nisan, 582-594.
- GUNARATNA, Rohan (2006), “The Terror Market: Networks and Enforcement in the West”, *Harward International Review*, Vol: 26, No:4.
- GÖKBUNAR, Ali Rıza (2010), *Organize Suçlarla Mücadelede Yeni Silah: Vergi*, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara.
- GÖKBUNAR, Ramazan, Alparslan Uğur, M. Kemal Bostan (2010), “Terör Örgütleri”, Ed: Ramazan Gökbunar, Ali Rıza Gökbunar, Beta Yayınları, İstanbul, 2010.
- HYPO INVEST BANK AG (2007), *Karapara Aklama Şüphesi*, NWV Neuer Wissenschaftlicher Verlag, Viyana.
- INTERNATIONAL MONEY LAUNDERING INFORMATION BUREAU (2012), “Money Laundering - What Is Money Laundering?”, http://www.imlib.org/page2_wisml.html, (20/03/2012).
- JOHNSON, Jackie; HOLUB, Mark (2003); “Corporate Flight: ‘Moving’ Offshore to Avoid US Taxes”, *Journal of Financial Crime*, Vol: 10, No: 3, 246-254.
- KOBOR, Emery (2007), “Money Laundering Trends”, *United States Attorneys' Bulletin*, Volume: 55, Number: 5, September, 14-20.
- LEVI, Michael (2002), “Money Laundering and Its Regulation”, *American Academy of Political and Social Science*, Vol. 582, Cross-National Drug Policy, Haziran, 181-194.
- MORRIS, Nigel –Cotterill (2001); “Money Laundering”, *Foreign Policy*, No. 124, Mayıs-Haziran, 16-22.
- MULLER, Wouter H. (2007); “The Role of Foundations in International Anti-Money Laundering”, *Trusts & Trustees*, Vol. 13, No. 5, 135-143.
- MURPHY, Sean D. (2000), “Multilateral Listing of States as Money-Laundering Havens”, *The American Journal of International Law*, Vol: 94, No: 4, Ekim 2000, 695-696.
- OFFICE OF THE COMPTROLLER OF THE CURRENCY (2002), *Money Laundering: A Banker's Guide to Avoiding Problems*, Office of the Comptroller of the Currency, Washington, Aralık.
- OFFICE OF NATIONAL DRUG AND MONEY LAUNDERING CONTROL POLICY (ONDCP) (2002), *Money Laundering Guidelines For Institutions*, 9 Eylül.
- OKOGBULE, Nlerum S. (2007), “Combating Money Laundering in Nigeria: An Appraisal of the Money Laundering Prohibition Act 2004”, *Statute Law Review Published by Oxford University Press*, 28(2), doi:10.1093/slr/hmm005, 156-164.
- ORAL, Burcu Gediz ve Emre Koç (2010), “Terör Örgütleri”, Ed: Ramazan Gökbunar, Ali Rıza Gökbunar, Beta Yayınları, İstanbul, 2010.
- REUTER, Peter; TRUMAN, Edwin M.(2004), *Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering*, Institute for International Economics, ISBN 10: 0881323705.
- SCHEPP, David; “Money Laundering in Cyberspace”, 2 Şubat 2001, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1149984.stm>, (10/05/2012).

- SCHROEDER, William R.(2001), “Money Laundering”, *FBI Law Enforcement Bulletin*, Vol: 70, No: 5, Mayıs, 1-12.
- STEEL, Billy; “Money Laundering - A Brief History”, http://www.laundryman.u-net.com/page1_hist.html, (18.05.2012).
- STEEL, Billy; “Money Laundering - Stages Of The Process”, http://www.laundryman.u-net.com/page5_mlstgs.html, (18/05/2012).
- UNITED NATIONS OFFICE on DRUGS and CRIME (UNODC) (2012); “Instruments and Other Relevant International Standards on Money-Laundering and Terrorist Financing , “Financial Action Task Force Standards”, <http://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/Instruments-Standards.html?ref=menuaside>, (15/02/2012).
- UNODC (2011); Estimating Illicit Financial Flows Resulting from Drug Trafficking and other Transnational Organized Crimes, Research Report, October.
- US CONGRESS, OFFICE OF TECHNOLOGY ASSESSMENT (1995), *Information Technologies for the Control of Money Laundering*, OTA-ITC-630, Washington, Eylül.